

Аннотация. Даценко В. С. Принципы либерализма и проблема нациотворчества в политической философии И. П. Лысяка-Рудницкого. В статье анализируются принципы политической философии украинского историка и политического мыслителя И. П. Лысяка-Рудницкого. В центре внимания – объединение либеральной теории государства и украинской национальной идеи. Показано, что И. П. Лысяк-Рудницкий придерживается основных положений либерализма, в соответствии с которыми государство существует для защиты личных интересов граждан. Однако личности в концепции украинского мыслителя не отделены друг от друга, они образуют этнические общности – народы. Народы становятся нациями, когда личности осознают необходимость защиты своих общих национальных интересов государством. Государство, которое создается для защиты интересов определенной нации, является национальным. При этом государство защищает личные интересы своих граждан, поскольку национальные интересы являются личными в том смысле, что проявляются как интересы личности, которая принадлежит к определенной нации. Таким образом, в соответствии со взглядами И. П. Лысяка-Рудницкого, необходимость национального государства проистекает из существования нации, а существование нации является проявлением интересов личности, которая осознает свою принадлежность к данной нации. В статье делается вывод о преодолении противоречия между либерализмом и национализмом в рассматриваемой концепции.

Ключевые слова: либерализм, национализм, государство, права личности, народ, нация, свобода.

Summary. Datzenko V. S. The principles of liberalism and the problem of the nation building up in political philosophy of I. P. Lysiak-Rudnitsky. The paper analyzes the principles of political philosophy of Ukrainian historian and political thinker I. P. Lysiak-Rudnitsky. The attention is focused on the joining up of the liberal theory of state and the Ukrainian national idea. It is shown that I. P. Lysiak-Rudnitsky follows the fundamental ideas of liberalism according to which the state exists for the sake of maintaining the personal interests of its citizens. But the persons in Ukrainian thinker conception are not separated one from another, they form the ethnic communities – the peoples. The peoples become nations when the persons realize the necessity to defend their common national interests by state. The state, which is formed for the defense of a certain nation interests, is to be a national state. Such state is orientated on the personal interests of its citizens as their national interests are personal from the point of view of their being the interests of a person belonging to a definite nation. So according to I. P. Lysiak-Rudnitsky conception the necessity of the national state is founded on the nations existence and the latter is no more than the manifestation of personal interests of those who realize the affiliation with a definite nation. The conclusion is made in the paper as for the resolving the contradiction between liberalism and nationalism in the analyzed conception.

Keywords: liberalism, nationalism, state, human rights, people, nation, freedom.

УДК 141.32: 159.923.3: 316.6

Н. Є. ДОНІЙ

ДЕВІТАЛІЗАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ЕПІФЕНОМЕН: ПЕРЕЧИТУЮЧИ Х. ОРТЕГУ-І-ГАССЕТА

Х. Ортега-і-Гассет ввів в науковий дискурс концепт «девіталізація», яким окреслив наростання життєзнищючих тенденцій в соціальному просторі першої половини ХХ ст. Однією з причин даної публікації є відкриття автором факту, що даний концепт проігнорований перекладачами та підмінений іншими, хоча процес, який іспанський філософ мав на увазі, не тільки не зник, а ще більш набрав обертів, особливо в соціальному просторі на межі ХХ-ХХІ ст. Відтак, історико-філософське звернення до наукової спадщини Ортеги в умовах формування соціальною філософією нового категоріального апарату виглядає доцільним та своєчасним. Визначається, що під девіталізацією Ортега мав на увазі процес падіння здатності людини творчо виплескувати назовні органічно закладені в неї міць та енергію. Робиться підсумок, що причинами девіталізації є зміни, які відбулися в самій людині на зламі ХІХ-ХХ ст. (затягнута проблема самовизначення, центрованість на собі, байдужість до інших та ін.), поширення однієї з таких хвороботворних ідей як ідея рівності, що заповонила уми людей доби романтизму та породила масу як якісну характеристику суспільства ХХ ст., втрата людиною минулого через безпам'ятство.

Ключові слова: життя, девіталізація, ревіталізація, маса, криза, Танатос.

*«...нам потрібні нові сенси, або точніше –
потрібне радикальне переосмислення попередніх сенсів»
(В. Налімов. В пошуках інших сенсів).*

Постановка проблеми. На межі ХХ-ХХІ століть через недостатність ціннісних і раціональних форм життєустрою сучасної цивілізації йде загострення політичних, економічних, культурних протиріч в більшості існуючих соціумів. Особливо відчутним це стає в тих країнах, де соціум переорієнтовується на ліберальний тип економіки. В контексті становлення світогляду притаманного економічному лібералізму, через незатребуваність цінностей духовної людини й вихід замість них на перший план цінностей ринку, дефіцит ціннісних орієнтирів провокує поширення деструктивних тенденцій та надає індивідам, навіть поза їхнім бажанням, досвід балансування на межі соціального.

Перебування на соціальній межі, як правило, відбувається через співвідношення норми та аномалії соціального існування, а поява аномалій виступає підтвердженням виникнення аксіологічно неоднозначних структур нового порядку. Однозначно можна сказати, що таке існування на межі розпочалося приблизно в середині ХХ ст., тож, в контексті понад півстолітнього ціннісного безладу, завдячуючи балансуванню на межі, проходить переоцінка життєвої орієнтації: західний тип соціуму вбиваючи в собі Ерос, як волю до життя, спонукаючи життя майбутніми мріями, поєднувався з Танатосом – уособленням життя сьогоднішнім днем та потаканням власним бажанням. Підсумок такої підміни, на жаль, печальний – в індивіда має місце розщеплення свідомості й «вони втрачають орієнтири, починають плутатися в уявленнях про добро та зло. ...під загрозою опиняється самовиживання» [4]. Через подібні зміни людина з носія добра отримує протилежну оцінку – стає уособленням зла, насильства, агресії. Крім того, вона все більше віддаляється від соціуму, дезертирує з нього, втрачаючи тим самим доволі важливі риси для спів-існування в ньому. Подібний стан речей не міг залишитися поза увагою небайдужих інтелектуалів.

Усвідомлюючи, що деструктивні тенденції вимагають не тільки емоційних оцінок та політичних дій, але і адекватного теоретичного аналізу (тим паче, що поширення більшості негативних феноменів в соціумі зачіпає такі пласти розвитку суспільства, від яких залежить його здоров'я та подальші перспективи), представники соціальної філософії, оновлюючи категоріальний апарат, все частіше у власних розвідках звертаються до термінології, прийнятій в інших науках (біології, медицині, психології та ін.). Саме таким шляхом в останній час в публікаціях науковців з'явилися поняття «життєздатність», «соціальне безумство», «психопатологічний соціум» тощо. Окреме місце серед цих термінів займають поняття «авітальність», «вітальність», «девіталізація» та «ревіталізація».

Одним із головних спонукань до написання даної статті стало відкриття автором факту, що одним з перших науковців, хто застосував поняття «девіталізація» стосовно соціуму був відомий іспанський філософ Х. Ортега-і-Гассет, який окреслив в своїх працях наростання життєзнищуючих тенденцій в соціальному просторі першої половини ХХ ст. Відтак, історико-філософське звернення до творчої спадщини видатного представника європейської науки в умовах формування соціальною філософією нового категоріального апарату виглядає доцільним та своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання та проблеми людського буття в ХХ – ХХІ ст. під різним кутом розглянуті європейськими та американськими вченими У. Беком, Ж. Бодрійяром, С. Жижеком, М. Кастельсом, Ф. Ліотаром, О. Тофлером та ін., а також у роботах представників української та російської філософських шкіл: Є. Андроса, М. Булатова, В. Іноземцева, В. Загороднюка, М. Заковоротної, В. Табачковського та ін. В процесі зростання наукової цікавості до питань виживання соціуму в останні роки в соціально-філософському дискурсі все більше дискутується питання щодо життєздатності соціуму й доцільності введення концепту «вітальність» в наукові розвідки (Є. Балацький, В. Красіков, Н. Козлова, М. Лепський, В. Сидоренко та ін.). Ідейними натхненниками такого нововведення можна вважати відомих західноєвропейських мислителів Є. Дюрінга,

Ф. Ніцше, З. Фрейда, А. Шопенгауера. В контексті підвищеного інтересу до вітальності в окремий напрямок виділилися наукові праці В. Варави, Ю. Варги, О. Гідлевського, М. Голуб-Бережної, М. Гур'янової, які присвячені рефлексії опозиційних стосовно вітальності концептів «авітальність» та «танатальність».

Окреме місце серед об'єктів сучасних наукових досліджень займають напрацювання, присвячені науковому доробку іспанського філософа та суспільного діяча Х. Ортеги-і-Гассета. Так, філософсько-методологічні проблеми вчення Х. Ортеги-і-Гассета, теоретичні та соціальні передумови його формування всебічно розкриті в працях П. Гайдено, Ю. Давидова, К. Долгова, О. Журавльова, А. Зикової, А. Канарського, А. Руткевича та ін. Серед західноєвропейських шанувальників та дослідників творчості Х. Ортеги-і-Гассета виділяються в основному праці представників іспанської наукової школи (Х.Л. Арангурена, Х. Гаоса, М. Гранеля, Ш. Каскалеса, У. Казанови-Санчеса, С. Леві, Х. Маріас, С. Сеплечі та ін.).

Також можна констатувати зростання інтересу до творчості Ортеги в останні роки. Гіпотетично дозволимо собі припустити, що збільшення зацікавленості творчістю іспанського філософа відбувається через співзвучність в характеристиках кризи соціуму початку ХХІ ст. та початку ХХ ст., часу на який припадає життя та творчість Ортеги. Окремо можна відзначити зміну ракурсу у вивченні доробку Ортеги. На початку ХХІ ст. все більше уваги науковці зосереджують не на естетичному та культурологічному, як це відбувалося протягом ХХ ст., а на соціально-філософському аспекті його творчості. Так, в останні роки були захищені дисертації Н. Аверкіною «Людина як «радикальна реальність» у філософії Х. Ортеги-і-Гассета» (2004), О. Чуйковою «Самоорганізація онтологічної самості в контексті соціального простору» (2008), надруковано ряд статей В. Боборикіним, що були присвячені висвітленню сутності «масової людини», як соціального типу представника натовпу та специфіці її життя. В зв'язку з особливою затребуваністю якісних політологічних досліджень, науковцями все більше уваги приділяється феноменам влади та еліти в інтерпретації Ортеги (публікації В. Горлинського, В.Надраги та ін.). Проте, можемо констатувати, що не зважаючи на здавалося би всебічну вивченість доробку Ортеги-і-Гассета, все ж таки залишається деяка «недорозглянутість» доволі цікавих та актуальних на сьогодні феноменів і процесів, зазначених філософом.

Виходячи з вищесказаного, виникає необхідність, крім констатації факту появи концепту «девіталізація» в роботах Х. Ортеги-і-Гассета, виявити, що є суттю та причинами породження даного явища. Таким чином, **мета публікації** сформульована, а основним методом дослідження став аналіз текстів іспанського автора з урахуванням різноманітних історико-філософських і соціально-історичних контекстів.

Виклад основного матеріалу. В 1921 р. світ побачила робота видатного філософа Х. Ортеги-і-Гассета «España invertebrada» («Бесхребетна Іспанія»), в якій було використано медичний термін «девіталізації» для позначення негативного процесу, що охопив батьківщину Ортеги. Іспанською думка філософа щодо девіталізації виглядає таким чином: «En lugar de que la colectividad, aspirando hacia los ejemplares, mejorase en cada generación el tipo del hombre español, lo ha ido desmedrando, y fue cada día más tosco, menos alerta, dueño de menores energías, entusiasmos y arrestos, hasta llegar a una pavorosa *desvitalización* (виділено нами – Н.Д.)» [10, с. 125]. Проте, в жодному з доступних вітчизняному читачеві варіантах цієї роботи поняття девіталізації не зустрічається й переклад цього речення звучить як: «Замість того, щоб наслідувати приклад кращих, масова людина прирекла себе на остаточне виродження. Іспанці отупіли, втратили почуття відповідальності, перестали відчувати будь-який ентузіазм. Попрощавшись з високими душевними поривами, ми зіткнулися обличчям до обличчя із власною деградацією» [Див. напр.: 4, с. 365]. Тобто поняття «девіталізації» перекладачем було підмінене словом, значення якого «перехід до стану занепаду, пониження в ранзі». Єдиним перекладом в якому присутнє слово «девіталізація» є варіант запропонований О. Артемьєвим, згідно статті якого кінець фрази звучить як «...замість того, щоб прагнути кращого, масова людина йде по шляху девіталізації» [1, с. 26]. Спробуємо

розібратися, що ж являє собою «девіталізація» як епіфеномен, який застосував іспанський філософ, а перекладачі так відверто проігнорували.

Знавець російської мови, О. Ольшанський в ряді публікацій зазначав, що життя слів, їхня активність визначається суспільними явищами, а сенс накопичується шляхом переживання декількох «прошарків існування» (Ж. Лакан). Поняття, маючи власну історію розвитку, як і усі інші явища в світі, «переживають» під впливом модних тенденцій власні злети та падіння, наростання значень, відтак науковці намагаються не випускати з поля зору джерела походження слова та його еволюцію. Отже, почнемо з етимології. Слово βίος (bios, vita) – приставка, що фактично означає «ставлення до життя», «життя» в різноманітних значеннях цього слова. Для позначення поняття «життя» в грецькій мові існувало ще одне слово: ζωή (dzôê), – від нього і утворено ζωον, жива істота, тварина. Власне різниця між цими словами може бути продемонстрована через антоніми для кожного: життя як dzôê – протилежне «смерть», але життя як bios – протилежне швидше «інше життя», «інший спосіб життя», а не «смерть». Значення «dzôê» може бути максимально широким і застосовано до всіх форм життя, від нижчих природних (зоологія) до вищих рівнів (пізні платоніки говорили про життя розуму тощо). Правда, в часи Гіппократа і Аристотеля «bios» і «dzôê» часто використовуються як слова-синоніми, та пізніше, синонімічність майже зникає й все частіше в мовному дискурсі застосовуються або «dzôê», або похідні від «bios» і «dzôê», для пояснення різних процесів та явищ дійсності, причетних до «життя».

Найчастіше вживаним з ряду похідних від слова «bios» («vita») є «вітальність». Фактично, під вітальністю в соціально-філософських джерелах розуміється балансування на лінії між конструктивними і деструктивними формами соціального досвіду. Проблема соціальної вітальності виникає в момент коли в прикордонній ситуації «між життям і смертю» треба залишитися на «боці життя».

Похідним від вітальності є концепт «девіталізація». Проте, здебільшого даний концепт відсутній у більшості словників, а якщо і зустрічається, то його трактування закінчується констатацією етимології слова та перекладом. Наприклад, в словнику іншомовних слів вказується, що слово «devitalisatio» грецько-латинського походження (лат. «de» – позбавлення + «vita» – життя + грец. «lysis» – розпад) й означає «втрату життєздатності внаслідок хвороби чи старіння». Іноді можна натрапити на інший переклад. Так, наприклад, у «Великому англо-російському словнику» девіталізація тлумачиться як «акт зниження життєздатності чогось» [2, с. 270]. Окреме місце займають трактування в медичній літературі, де концепт «девіталізації», окрім як для позначення процесу стоматологічної практики, представлено в новому напрямку – медицині антистаріння для позначення зниження або часткової втрати життєво важливих функцій у результаті хвороб чи інволютивних процесів [8]. Також часто концепт використовується спільно з антонімом «ревіталізації», що означає «відновлення життєздатності». Цікавим моментом останніх будівельних проєктів є запозичення архітектурою терміну «ревіталізація», як концепту, що є більш ємним ніж «реставрація» для опису суті проведених робіт. З наведеного аналізу, можна зробити висновок, що, не зважаючи на певну вживаність, «девіталізація» залишається серед тих понять, які не зважаючи на важливе семантичне навантаження, не віднесені сучасним науковим дискурсом до актуальних та впливових стосовно соціальних явищ. Відтак, цілком виправданим здається застосування стосовно даного поняття терміну «епіфеномен» (від грец. – побічне, супутне явище, що не має суттєвого значення і не справляє на основну подію ніякого впливу, хоча й пов'язане з ним своїм походженням).

Повертаючись до теми публікації, зазначимо, що беручи за основу аналізу рідну Іспанію, Ортега, цілком був переконаний, що людство, перебуває у важкій кризі (протягом творчого життя до категорії «кризи» вчений звертається постійно, вносячи різні уточнення), більш того, воно стоїть на межі страшної небезпеки – саморуйнування. Іспанський діяч наголошував, що кризовість, виступаючи характерною рисою екзистенції в добу Модерну, бере свій початок в епоху Просвітництва. Саме в кінці XVIII ст. починається спершу майже непомітний, а в останній третині XIX ст. потужний поворот до минулого, до того стану який

Ортега іменує «варварством» через те, що людина втрачає минуле з двох причин: абсолютну його відсутність для людини або через забудькуватість людини. Одним з факторів варваризації є перехід від головування в соціумі обраної меншості до головування маси, натовпу (нагадаємо, що для Ортеги поділ на масу та меншість не співпадає ані з поділом на соціальні класи, ані з ієрархією).

Маса як натовп – це результат зміни світовідчуття та ментальності в суспільстві, коли на перші позиції виходить те, що завжди було на другорядних ролях. Ортега пише: «Люди, що складають ці натовпи, існували і раніше, але не були натовпом у першому ряду, на кращих місцях, уподобаних людської культурою, і відведених колись для вузького кола – меншини» [5, с. 17]. Умовою існування маси згідно позиції філософа є панування ідеї рівності та вседозволеність, а типологічними рисами: численність, здатність до скупчування, неспроможність виділення зі свого середовища найбільш яскравих представників, затвердження пересічності як норми, споживацтво та переформатування ідей еліти в «вірування», діонісійський початок та сферу Танатоса.

Ортега цілком впевнений, що «людей» в суспільстві не залишилося, є лише чудернацькі істоти, які є результатом інверсії духовної людини. Маса, як новий історичний герой суспільної драми, – це дитя цивілізації, «слабка в розумовому відношенні істота», замість того, щоб «мовчати і слухати», намагаючись «стати хоч скільки-небудь прийнятним членом соціуму», має ідеї «космічного масштабу» та такої ж дурості, і анітрохи їх не соромиться. «Операційна система» цих істот настільки примітивна, що вона, якщо стикається з чимось раніше невідомим втрачає здатність до ідентифікації, тому не дивно, що культура європейської цивілізації оперує незрозумілими таким істотам системами символів, з яких вони «вловили» тільки «право» і «рівноправність», та й то в спотвореній, позбавленій фарб і відтінків формі.

Означений культурний регрес та національна дезідентифікація латентно несуть в собі ще один загрозливий процес – «занепад життєздатності» (девіталізацію), що проступає назовні при умові її відчуття. Однією з причин подібної депресивності життєздатності є вихід на авансцену «покоління спадкоємців» [6, с. 174], що змусило Ортегу констатувати існування покоління дезертирів, яке «плентається по життю в постійному розладі з самим собою» [4, с. 7]. Це покоління живе за рахунок створених попередниками й не співпадаючих з ним за ментальністю ідеями, інститутами, задоволеннями. Вводячи в тканину власних міркувань концепт ментальності, Ортега наголошує, що кожен історичний етап в розвитку людства має лише йому притаманну ментальність, що надихає та організовує життя, але якщо більшості індивідів не підходить ця ментальна атмосфера, то життя втрачає здатність зацікавлювати, а існування індивідів поступово зводиться до «vita minima» [5, с. 130]. Саме це, з одного боку, є причиною масового поширення апатії в суспільстві, а з іншого – бажання втечі від цього суспільства. Не дивний тоді й підсумок – суспільство замість того, щоб бути здоровим соціальним організмом, заповнене масою істот, які є інфікованими «maladie du siècle» (фр. – хвороба століття) – девітальністю, адже під життєвістю (вітальністю) Ортега розуміє здатність творчо виплескувати назовні органічно закладені в людину міць та енергію [3, с. 347]. Ортега, продовжуючи власні роздуми зазначає, що система цінностей європейця, яка дисциплінувала його діяльність ще тридцять років тому, втратила очевидність, привабливість, силу імперативу. Враховуючи, що кількість випадків та феноменів втечі від життя масштабно почала зростати саме на початку ХХ ст., то цілком закономірним виглядає висновок іспанського дослідника про поступове поширення простором європейських країн феномену, який можна було б назвати «життєвою дезорієнтацією» [4, с. 40] та незацікавленістю життям.

Для людини життєво важливою є захопленість якимось великим задумом та наявність певних обов'язків. В добу відсутності «заповідей, що диктують спосіб життя» [5, с. 128], втраченості моральних цінностей та дії ціннісних орієнтирів лише в напрямку матеріальних благ, людина, потерпаючи від дезорієнтації починає опускатися, розслаблятися, піддається

душевній втомі, перетворюючись на істоту, безцільно існуючу та інволюціонуючу. Життя такої істоти стає неприкаяним. «Неприкаяне, незатребуване життя – більший антипод життя, ніж сама смерть» [Там само]. Покоління спадкоємців, що сформувалося в ситуації «анормальності» («без-нормності»), аномії, відсутності роботи, не маючи зобов'язань ані стосовно батьків, ані стосовно подружжя та дітей (single-стиль) за звичкою гребує будь-якими нормами в усьому: від порушення правил спільного проживання до правил дорожнього руху. Відтак, девіталізація, окрім вище зазначеного, за думкою Ортеги, підігривається як розбалансованістю ціннісної сфери соціуму, так і відсутністю орієнтирів – «Куди йти? Що робити? До чого прагнути?».

Незатребуваність життя може бути також наслідком забудькуватості людини стосовно того, що життя є варіантом спів-існування, діалогом між Я та Іншим й що воно (життя) сходить нанівець, коли людина центрована на самій собі, вважаючи себе істотою самодостатньою. Самодостатність, як риса людини ХХ ст., та спровоковане нею наростання процесу взаємної байдужості, дозволили вже сучасному німецькому досліднику Б. Хюбнеру при викладенні власної концепції «нудьгуючої екзистенції», вести мову про автономність та зникнення в житті сучасної людини Іншого. Але зрозуміти Іншого – це дати йому життя, й в цьому полягає вітальна тенденція, проігнорувати Іншого, не зрозуміти – й життя автоматично заганняється в небуття, й це вже танатальна тенденція, шлях в бік падіння життєвості Я. Тому, коли Я зачароване собою та «...Я вже не ідентифікує себе з ІНШИМ, це є екзистенціальна, нігілістична нудьга» [9, с. 221]. Стан нудьгування, зацикленість Я на собі, втрата минулого через безпам'ятство, нездатність до розкриття актуальних сенсів та кодів культури, означає для Ортеги «душевний герметизм» [5, с. 71], підштовхують людину до прямої дії – до насильства й знищення усього, що потрапляє під руку. Насильство – це той механізм, яким розширюється шлях, яким йде девіталізація. Ортега виказує певне занепокоєння щодо того, що насильство фактично стало риторикою ХХ століття, а ми можемо додати, що ХХІ ст. сумно продовжує цю тенденцію (останнє є окремою й достатньо серйозною темою нашого часу, що вимагає окремих досліджень, адже «ментальність насильства» стає домінуючою в багатьох країнах світу).

Ортега-і-Гассет не був би сам собою, якби не вніс певні варіації щодо можливості звернення людства зі шляху девіталізації в бік віталізації. Звертаючись до небайдужого читача він закликає подолати тривалу «атрофію духовних сил» [6, с. 320] та згадати про втрачену суспільством соціалізуючу функцію, маючи на увазі, що шанс для життя людини лежить в площині єдності з іншими, турбота і любов до яких не дозволять перекреслити власне життя.

Висновки. Підводячи підсумок можна зазначити, що процес девіталізації, який для Ортеги знаменував кризу іспанської громади та не оминув соціуми інших країн світу, фактично пов'язаний з розповзанням атрибутів маси на увесь соціальний організм. Причинами девіталізації можна вважати зміни, які відбулися в самій людині на зламі ХІХ-ХХ ст. (затягнута проблема самовизначення, центрованість на собі, байдужість до інших тощо), поширення однієї з таких хвороботворних ідей як ідея рівності, що заповонила уми людей доби романтизму та породила масу як якісну характеристику суспільства ХХ ст., втрата людиною минулого через безпам'ятство. Не останню роль зіграла зміна системи цінностей та вірувань в суспільстві, при якій відмова від попередньої аксіологічної системи набагато випередила вироблення нової. Також можемо зазначити, що намагання Ортеги привернути увагу до девіталізації зіштовхнулося з певним спротивом з боку ідеологів трансформації системи цінностей. Мається на увазі, що не тільки західні дослідники не прийняли дану концепцію іспанця, але й стосовно вітчизняної панівної пізнавальної парадигми концепція була інородною. Причина подібного відношення одна – концепція Ортеги є реактивною по відношенню до політичної кон'юнктури, а в ХХ ст. це було основним показником ігнорування вченого та його творів.

Список використаної літератури

1. Артемьев А. Кризис европейской культуры рубежа XIX-XX вв. как детерминанта «нового искусства» в культурологической доктрине Х. Ортеги-и-Гассета / А. И. Артемьев // Грамота. – 2012. – № 2 (16): в 2-х ч. Ч. I. – С. 24-28.
2. Большой англо-русский словарь / [авт.-сост. Н. В. Адамчик]. – Мн.: Литература, 1998. – 1168 с.
3. Кара-Мурза С. Г. Кризис культуры [Электрон. ресурс] / С. Г. Кара-Мурза // Возрождение державы: независимый аналитический сайт. – Режим доступа: http://derzava.com/art_desc.php?aid=671 (дата звернення: 2.07.2013).
4. Ортега-и-Гассет Х. Бесхребетная Испания / Х. Ортега-и-Гассет // Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс: сб. / [пер. с исп.]. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2002. – С. 269-370.
5. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс / Х. Ортега-и-Гассет // Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс: сб. / [пер. с исп.]. – М.: ООО «Изд-во АСТ», 2002. – С. 11-208.
6. Ортега-и-Гассет Х. Тема нашего времени / Х. Ортега-и-Гассет // Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? – М.: Наука, 1991. – С. 3-50.
7. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? / Х. Ортега-и-Гассет // Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? – М.: Наука, 1991. – С. 51-191.
8. Ролик И. Ревитализация и девитализация в медицине антистарения [Электрон. ресурс] / И. С. Ролик, М. О. Симоношвили, С. Ю. Чудаков // Ревитализация. – 2005. – № 5. – Режим доступа: http://regbiomed.com/a_rev.shtml (дата звернення 30.06.2013)
9. Хюбнер Б. Смысл в бес-СМЫСЛЕННОЕ время: метафизические расчеты, просчеты и сведение счетов / Б. Хюбнер; [пер.с нем. А.Б. Демидов]. – Мн.: Экономпресс, 2006. – 384 с.
10. Ortega y Gasset J. España invertebrada / J. Ortega y Gasset // Ortega y Gasset J. Obras completas. – Madrid: Revista de oxidente, 1966. – Т. 3. – P. 37-128.

Одержано редакцією 07.02.2014

Прийнято до публікації 20.03.2014

Аннотация. Доний Н. Е. Девитализация как социальный эпифеномен: перечитывая Х. Ортегу-и-Гассета. Х. Ортега-и-Гассет ввел в научный дискурс концепт «девитализация» для объяснения нарастания в социуме первой половины XX в. тенденции снижения жизнеспособности. Одной из причин данной публикации является открытие автором факта, что данный концепт проигнорирован переводчиками и подменен другими исследователями, хотя процесс, который испанский философ имел в виду, не исчез, а набрал еще больших оборотов, особенно в обществе рубежа XX-XXI вв. Таким образом, историко-философское обращение к научному наследию Ортеги в контексте формирования социальной философией нового категориального аппарата выглядит целесообразным и своевременным. Делается вывод, что под девитализацией Ортега имел в виду процесс падения способности человека творчески выплескивать наружу органично заложенные в него мощь и энергию. Также формулируется мысль, что причинами девитализации, кроме распространения одной из таких болезнетворных идей как идея равенства, которая заполнила умы людей эпохи романтизма и породила массу как качественную характеристику общества XX в., являются потеря человеком прошлого, в связи с масштабной забывчивостью, и изменения, произошедшие в самом человеке на рубеже XIX-XX вв. (затянувшаяся проблема с самоопределением, центрированность на себе, равнодушие к другим и др.).

Ключевые слова: жизнь, девитализация, ревитализация, масса, кризис, Танатос.

Summary. Doniy N. Ye. Devitalization as a social epiphenomenon: rereading H. Ortega-y-Gasset. H. Ortega put into scientific discourse the concept of “devitalization” to explain the rise in tendency to lowering the viability in the society of the first half of the twentieth century. One reason for this publication is the author’s discovering the fact that this concept has been ignored by some translators and substituted by other translators, although the process which the Spanish philosopher meant has not disappeared, and scored even higher speed, especially in a society of the turn of the XX-XXI centuries. Thus, the historical and philosophical appeal to the scientific heritage of Ortega in the context of forming a new social philosophy categorical apparatus looks appropriate and timely. It is concluded that under devitalisation Ortega meant the process of falling the person's ability to spill out creatively the organically inherited his power and energy. Also the idea is formulated that causes of devitalization except for spreading of one of these pathogenic ideas as the idea of equality that filled the minds of the Romantic era and created a mass society as a qualitative characteristic of the twentieth century, are the loss of the past by a person in connection with scale forgetfulness and changes in the man himself at the turn of the nineteenth and twentieth centuries (prolonged problem with self-determination, centering on oneself, indifference to others, etc.).

Keywords: life, devitalization, revitalization, mass, crisis, Thanatos.